

STUDII ȘI CERCETĂRI

Greva generală a profesorilor din noiembrie 2005 și jocul politic. O analiză de conținut

Mircea Agabrian

Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia

This study attempts to draw attention to the value of the modern technique of content analysis, which is situated in an unique position as a methodology mainly focused on message analysis in its written form. We relied on the most advanced epistemological position to date, which claims that the content of a text emerges in the process of text analysis made by the researcher in connection with a particular context, and not as a feature inherent in the text itself. We applied the advanced analysis technique called „statistical content analysis”, which is the instrument for the management of information in large databases, to find out the patterns or hidden relationships in the unstructured texts collected from newspapers. The process of finding out the meaning transformed the texts into structured textual data, which enabled us to use Multivariate Analysis Techniques such as Hierarchical Cluster Analysis, Multidimensional Scaling and Correspondence Analysis. Relying on this empirical base, we proceeded to make a qualitative analysis, thus achieving the integration of quantitative and qualitative paradigms in sociological research.

Studiul încearcă să pună în valoare abordarea modernă a tehnicii analizei de conținut, care se găsește în poziția unică de metodologie centrată primordial pe analiza mesajului comunicării, mai ales sub forma sa scrisă. Ne-am raportat la cea mai avansată abordare epistemologică în domeniu, care consideră conținutul ca fiind emergent în procesul analizei textului făcut de cercetător în legătură cu un context particular, și nu ca o proprietate inerentă mesajului textual. Am aplicat analiza statistică de conținut, instrument al managementului informației din baze

de date mari, pentru a descoperi *pattern*-urile și relațiile ascunse în textele nestructurate ale articolelor colectate din ziare. Procesul de aflare a înțelesului a transformat mulțimea articolelor în date textuale structurate, lucru ce a permis utilizarea tehnicilor analizei multivariate, așa cum sunt analiza ierarhică cluster, scalarea multidimensională și analiza de corespondență. Pe această bază empirică am dezvoltat analiza calitativă, realizând astfel dezideratul integrării paradigmelor cantitative și calitative în cercetarea sociologică.

Suportul teoretic și metodologic al cercetării

Mișcările sociale și media

Ideea principală care întemeiază teoretic cercetarea constă în *considerarea grevei generale a profesorilor din noiembrie 2005 o mișcare socială organizată cu impact semnificativ asupra societății românești*. Pe această bază susținem că ea a fost o *încercare deliberată de a produce schimbarea unor probleme importante din sistemul de învățământ cu impact social major*. Pentru a atinge acest obiectiv, greva profesorilor trebuia să capteze opinia publică de partea ei. Astfel, a avut de rezolvat o problemă distinctă și foarte importantă, *relația cu media*. Felul în care greva a fost percepută și relatată de media scrisă reprezintă calea magistrală a cercetării. Ea este susținută metodologic de alegerea tehnicii analizei de conținut care, trebuie să menționăm, este subutilizată de cercetarea socială din România.

Legătura dintre mișcările sociale și media se întemeiază pe o nevoie mutuală. Mișcările sociale au nevoie de publicitate și media are nevoie de material. Uneori, ambele nevoi pot să se întâlnească în mod satisfăcător. În acest schimb mutual, oricum, cea mai mare putere aparține mass-media. Ea poate influența succesul mișcării prin publicitatea pe care o oferă și prin relatări pozitive sau negative bine direcționate.

Ce anume alege media să publice nu numai că afectează succesul mișcării, dar, de asemenea, formează conducerea și înțelesul ei pentru marele public și pentru propriii aderenți – pe scurt, ceea ce este de fapt mișcarea socială (Rose, 1997).

Acoperirea media este un mecanism vital prin care oamenii care participă la mișcările sociale pot genera dezbaterea publică a nemulțumirilor și insatisfacțiilor pe care le trăiesc. Ce trebuie să facă pentru ca ele să fie prezente în emisiunile de știri și în paginile ziarelor? Studiile empirice arată că patru factori sunt critici (Kielbowicz și Scherer, 1986):

1. *Evenimente vizibile, dramatice*. Ele sunt importante în mod special pentru televiziune. Blocarea drumurilor sau a spațiilor publice și demonstrațiile sunt știri mult mai interesante decât o conferință de presă, iar amândouă sunt mai apreciate de media decât un pamflet.
2. *Surse cu autoritate*. Jurnaliștii vor să câștige timp și credibilitate mergând direct la sursă. Aceasta înseamnă că ei tind să se bazeze pe actori sociali renumiți care au recunoașterea publicului.
3. *Timpul în care se produc evenimentele*. Știrile sunt publicate în mod regulat la anumite ore. Pentru ca știrile despre mișcarea socială să fie difuzate la ore de maximă audiență sau să apară în edițiile imediate ale ziarelor, liderii mișcării trebuie să planifice acțiunile ținând cont de aceste aspecte.
4. *Rețele de știri*. Mulți reporteri au o anumită rutină, un domeniu preferat al știrilor pe care le acoperă. O invitație prealabilă adresată lor poate fi un reper după care jurnalistul își organizează agenda și, totodată, o șansă ridicată pentru ca evenimentul să fie relatat oportun.

În selecția tacticilor greviste, liderii mișcărilor sociale sunt conștienți de efectul lor asupra mass-media. Ei știu că obiectivul mijloacelor media este să influențeze opinia publică, modul în care oamenii percep și gândesc problemele sociale. Cercetarea a evidențiat că, în dinamica grevei generale a profesorilor din România, s-au manifestat, mai mult sau mai puțin, toate aspectele ce definesc relațiile dintre o mișcare socială și mass-media.

Analiza de conținut – tehnică de cercetare sistematică a mesajelor comunicării

Tehnica modernă a analizei de conținut este utilizată în mod curent într-o arie largă de domenii – de la studii de piață și studii media, mergând până la literatură și retorică, etnografie și studii culturale, sociologie și știință politică, psihologie, istorie, educație etc. (Agabrian, 2006).

Creșterea impresionantă a accesului la informația electronică ce abordează virtual orice problemă de interes pentru societate și membrii ei a făcut ca *analiza de conținut*, în mod particular *analiza textului asistată de computer*, să se transforme în modalitatea majoră prin care societatea se examinează pe ea însăși. Locul și rolul dobândit de analiza de conținut în producerea de noi cunoștințe în domenii variate ne îndreptățește să afirmăm, împreună cu Klaus Krippendorff (2004), că ea a devenit una dintre cele mai importante tehnici de cercetare în științele sociale. Sunt multe aplicații din sfera socioumanului în care tehnica analizei de conținut poate fi folosită cu succes. Cele mai semnificative pentru cercetarea empirică a comunicării sunt :

- Descoperirea *pattern*-urilor și relațiilor ascunse din baze mari de date narative generate de media, cu precădere texte.
- Identificarea *trend*-urilor și înclinațiilor atitudinale subiective (*bias*, în engleză) din articolele jurnaliștilor.
- Surprinderea tonului ideologic* al editorialiștilor.
- Identificarea temelor ideologice din cuvântările liderilor politici sau ale managerilor executivi.
- Analiza programelor partidelor politice.
- Analiza mesajelor publicitare.

Susținem că tehnica analizei de conținut se plasează astfel în poziția unică de metodologie centrată primordial pe analiza mesajului, mai ales sub forma sa scrisă. Textul înlocuiește ceea ce este studiat. El reprezintă baza interpretărilor și inferențelor ulterioare și a concluziilor derivate din ele. O asemenea abordare asigură suportul necesar pentru angajarea în procesul analitic atât a tehnicilor cantitative de ordin statistic, cât și a tehni-

cilor calitative interpretative. În acest scop se folosește tehnica de analiză avansată numită *analiza statistică de conținut a textului*, care implică de fapt combinarea dicționarelor pentru a grupa cuvintele, expresiile și sintagmele considerate atât categorii de conținut, cât și categorii statistice, precum și mijloace de vizualizare adecvată a rezultatelor.

Procesul de stabilire a înțelesului duce la *date textuale structurate* care permit tipuri variate de analiză, cum sunt: clasificarea, descoperirea asociațiilor, identificarea aspectelor neobișnuite, aflarea asemănărilor și deosebiriilor etc. Pentru realizarea lor, analiza de conținut este asistată de computer, care folosește programe software specializate.

Studiul despre greva generală a profesorilor din noiembrie 2005 și-a propus să identifice problemele majore din sistemul de învățământ folosind ca date empirice câteva sute de articolele publicate în media scrisă. Utilizată în acest fel, *analiza de conținut se dovedește a fi instrumentul științific prin care o cantitate uriașă de informații a devenit o sursă importantă de identificare a problemelor cu care se confruntă sistemul de învățământ românesc*.

Designul cercetării

Scopul și întrebările cercetării. Mișcarea grevistă a cadrelor didactice din sistemul de învățământ românesc reprezintă fenomenul social pe care îl analizăm. Deoarece *presa reprezintă vehiculul care contribuie decisiv la acreditarea problemelor sociale în spațiul public*, am considerat conținutul articolelor prin care presa a reflectat această grevă ca reprezentând materialul empiric al analizei de conținut. În mod logic, *scopul general al cercetării l-a reprezentat determinarea pattern-urilor mesajelor presei care identifică problemele sistemului de învățământ în contextul general al societății românești*.

Dată fiind complexitatea și amploarea fenomenului social, în studiu ne concentrăm pe relația dintre greva generală ca mișcare socială și contextul politic în care s-a

* O ideologie este un tip de teorie sau explicație a evenimentelor din lumea socială. Ea este o quasi-teorie căreia îi lipsește evaluarea critică cerută teoriei științifice. O trăsătură definitorie a ideologiilor este că au fixate asumptii puternice, de nechestionat (adevăruri de la sine înțelese).

desfășurat. Am avut în vedere că declanșarea și desfășurarea grevei au fost determinate, în bună măsură, de factorul politic. Pentru a putea decupa cu acuratețe această problematică, am formulat următoarele *întrebări ale cercetării* :

- Cum articulează media scrisă politicul cu declanșarea și desfășurarea grevei generale a profesorilor ?
- Ce actori politici și lideri organizaționali sunt implicați ?
- Ce fel de raporturi definesc interacțiunile lor și, totodată, contribuie la formarea contextului politic al mișcării sociale ?
- Ce fel de opinii și atitudini caracterizează pozițiile jurnaliștilor față de „jocul” politic desfășurat în contextul grevei generale ?
- Care sunt înclinațiile subiective ale reprezentanților media în selecția și relatarea evenimentelor grevei ?

Selectarea eșantionului. Tabelul 1 cuprinde numărul articolelor colectate în perioada 02.11-07.12.2005 din edițiile online a 9 cotidiene centrale ale căror titluri principale apar în teletextul Televiziunii Române. Am considerat acest lucru ca un indicator ce arată gradul de influență asupra opiniei publice românești și, din acest motiv, articolele acestor ziare au fost selectate în eșantion.

Tabelul 1. *Eșantionul analizei de conținut*

Nr. crt.	Ziarul	Articole
1	Adevărul	86
2	Cotidianul	36
3	Curentul	28
4	Evenimentul Zilei	51
5	Gardianul	34
6	Gândul	50
7	Jurnalul Național	31
8	România Liberă	47
9	Ziua	25
Total		388

Construcția dicționarului de categorii și codarea textelor. Așa cum am mai spus, în

analiza de conținut, textul este materialul empiric și e la fel de complex ca și realitatea socială pe care o reflectă. Din acest motiv, la fel ca în investigația socialului, se folosesc „modele simplificate” să aproximeze cât mai strâns realitatea cercetată. În cazul analizei de conținut, modelul este reprezentat de un *dicționar structurat* emergent din conceptualizarea frecvenței termenilor-cheie în *categoriile de conținut*. Practic, cercetătorul, cu ajutorul softului dedicat, identifică cuvintele cu cea mai ridicată frecvență din textele articolelor care semnalizează importanța lor în discursul jurnalistic. Apoi, pe baza similarității înțelesului, le grupează în categorii de conținut. De pildă, categoria de conținut BĂSESCU conține, pe lângă numele propriu, și termenii-cheie *președinte, președinției, prezidențial, șeful statului*. Același lucru pentru categoria de conținut TĂRICEANU, care cuprinde termenii-cheie *premier, premierului, șeful guvernului, prim-ministrul*.

Analiza datelor

După construirea categoriilor dicționarului, am trecut la asocierea lor în mod sistematic cu textele narative (articolele) prin operațiunea de codare. Această procedură *transformă textele nestructurate în date structurate*. Prima expresie a acestei transformări o reprezintă frecvența categoriilor de conținut în cele 388 de articole.

Frecvența categoriilor reprezintă primul rezultat al analizei de la care se începe folosirea tehnicilor de structurare a textului pentru descoperirea *pattern*-urilor din informațiile narative bazate pe analiza modului în care se produc co-ocurențele cuvintelor în propoziții, fraze, paragrafe sau documente întregi. Co-ocurența indică puterea asocierii între concepte folosite de emitenți, în cazul nostru de jurnaliști. Ea reflectă structura reală sau percepută de ziariști a domeniului pe care îl relatează și natura relațiilor dintre elemente lui. Măsurarea co-ocurenței termenilor-cheie și, implicit, a categoriilor de conținut am realizat-o prin folosirea tehnicilor *analizei*

Tabelul 2. Frecvența categoriilor de conținut

Categoriile de conținut	Frecvențe	Nr. de cazuri	Cazuri %
PROFESORI	2.793	358	92,3%
GREVA GENERALĂ	2.218	340	87,6%
ÎNVĂȚ-EDU-CERC	1.948	346	89,2%
ELEVI-ȘCOLI	1.591	250	64,4%
LIDERI SINDICATE	1.464	253	65,2%
SALARII	1.251	268	69,1%
GUVERN	1.208	310	79,9%
PIB5%-FINANȚARE	1.170	223	57,5%
NEGOCIERI	1.168	283	72,9%
ACȚIUNI INIȚIALE	685	213	54,9%
HĂRDĂU-MEDC	622	168	43,3%
TĂRICEANU	487	165	42,5%
LEGALITATE	452	131	33,8%
STUDENȚI-UNIV	441	132	34,0%
BĂSESCU	375	91	23,5%
PARLAMENT	292	114	29,4%
POLITICA	276	100	25,8%
PĂRINȚI	228	102	26,3%
ROMÂNIA	224	118	30,4%
ALIANȚA D.A.	212	74	19,1%
INVESTIȚII	189	90	23,2%
POGEA	189	80	20,6%
REFORMĂ-CALITATE	175	80	20,6%
PROMISIUNI	153	101	26,0%
INTEGRARE-UE	135	79	20,4%
PSD	116	44	11,3%
VLĂDESCU	83	43	11,1%
MICLEA	61	29	7,5%

multivariate de interdependență: analiza ierarhică cluster, scalarea multidimensională și analiza de corespondență. Tehnicile de interdependență sunt utile pentru a identifica structura datelor prin gruparea termenilor-cheie, categoriilor și cazurilor în variabile categoriale, precum și pentru reprezentarea relațiilor dintre ele într-o hartă conceptuală. Scopul este de a dezvălui structura „ascunsă” a datelor, respectiv *pattern*-urile lor (Culic, 2004).

Cu ajutorul unui pachet software performatant, am descoperit *pattern*-urile generate de relaționarea categoriilor de conținut pe care le-am vizualizat în dendrograme, grafice de proximitate, hărți ale poziționării perceptuale a categoriilor, grafice de corespondență etc. O parte din cele aflate în analiza de conținut cantitativă a constituit fundamentul dezvoltării studiului în cadrul etapei analitice calitativ-interpretative. În acest fel, abordarea calitativă a fost întemeiată empiric,

realizând o analiză de conținut metodologic controlată a textelor articolelor.

Analiza cluster a produs dendrograma din figura 1 care identifică temele din informația nestructurată a celor 388 de articole colectate.

Dendrograma începe cu un *cluster master* marcat cu linii îngroșate care, evident, cuprinde mai mulți clusteri. Primul, cu ramurile cele mai scurte, este format de co-ocurența categoriilor BĂSESCU – TĂRICEANU. La acesta se adaugă două clusteri și un item singular. Al doilea cluster este alcătuit în jurul co-ocurenței categoriilor NEGOCIERI și SALARII, care identifică actorii sociali, instituțiile și organizațiile direct implicate în declanșarea, desfășurarea și soluționarea problemelor care au declanșat greva generală. Al treilea cluster adună categoriile de conținut ce vizează problemele care trebuie rezolvate de sistemul de învățământ românesc în vederea integrării în Uniunea Europeană. Al patrulea – și ultimul cluster – are numai doi itemi. El este format din cei chemați să dialogheze cu greviștii și să încerce să soluționeze cererile lor. Este vorba despre Gheorghe POGEA –

vicepremierul desemnat să negocieze cu liderii sindicali – și Sebastian VLĂDESCU – ministrul responsabil cu găsirea resurselor necesare soluționării revendicărilor de ordin financiar.

Clusterul master, format primul în dendrogramă, configurează contextul politic în care s-a desfășurat greva. Într-o primă interpretare, putem spune că *jurnaliștii au fost interesați în primul rând de „jocul” politic prilejuit de grevă și numai în al doilea rând de greva generală ca atare*. Sau, mai corect formulat, *ziariștii au constatat de la început influența politicului în declanșarea și desfășurarea mișcării greviste*.

Înțelegem mai bine acest interes al jurnaliștilor dacă ne raportăm la diverse cercetări ale mișcărilor sociale (McCarthy, McPhail, Smith, 1996), dar mai ales la autorii care au scris despre mecanismele de selecție a evenimentelor și despre înclinația subiectivă a jurnaliștilor în descrierea lor (Herman și Chomsky, 1988 ; Ryan, 1991). Studiile au relevat că natura particulară a organizațiilor media încurajează și prețuiește relațiile despre actorii sociali și acțiunile care fac „știri bune”.

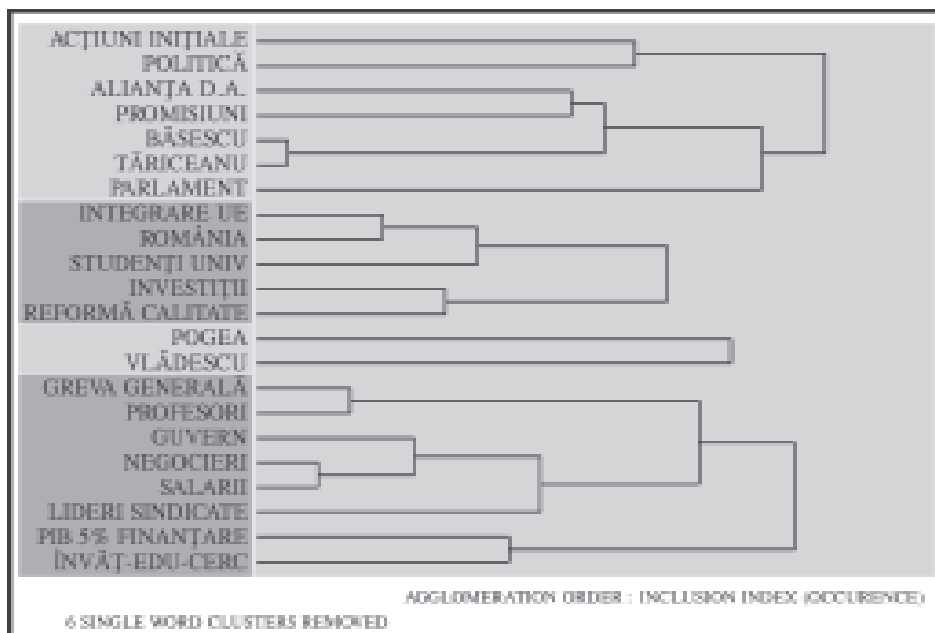

Figura 1. Dendrograma pattern-urilor co-ocurenței categoriilor de conținut

Asemenea știri, în mod tipic, au una sau mai multe dintre următoarele patru caracteristici :

1. *notorietate* (actorii sunt bine-cunoscuți, acțiunile sau obiectele acelor acțiuni sunt de interes exagerat) ;
2. *reprezintă probleme sau consecințe importante* (actorii au putere, evenimentele au impact mare) ;
3. *spectaculozitate* (acțiunile sunt incitante, evenimentele sunt neobișnuite, prezintă interes mare pentru public) ;
4. *rezonanță, reverberație* (actorii, acțiunile, evenimentele ilustrate ori semnalate au mare trecere la audiență).

Având mai mult sau mai puțin câte ceva din fiecare caracteristică precizată, greva generală a profesorilor a atras imediat atenția presei. Așa se explică prioritatea pe care jurnaliștii au acordat-o actorilor politici și liderilor sindicali de-a lungul desfășurării grevei. De asemenea, acum putem înțelege de ce, în articolele despre grevă, jurnaliștii s-au concentrat în bună măsură asupra președintelui și premierului, au scris mai mult despre partidele politice și liderii de sindicat.

Băsescu vs Tăriceanu

„Războiul palatelor” este prima temă identificată în clusterul master al contextului politic. De la schimbarea puterii, în 2004, ține capul de afiș în media românească. Un jurnalist scrie : „Analizele media pentru ultima săptămână arată că principalul subiect pe agenda publică a fost așa-zisul «conflict PREȘEDINTE-PREMIER», în condițiile în care alte teme nu au reușit să devină prima știre sau au fost prezentate în contextul acestui presupus conflict” [CASE#374 ZIARE : Ziua Variable : DOCUMENT Paragraphs : 5 Sentence : 1].

Două paragrafe mai departe, el concluzionează : „Toți cei care comentează politica românească s-au aplecat cu predilecție asupra binomului PREȘEDINTE-PREMIER” [CASE#374 ZIARE : Ziua Variable : DOCUMENT Paragraphs : 7 Sentence : 2].

Disputa este dusă fără prea multe menajamente, în nota caracteristică a „balcanismului” politicii românești. Având în vedere calitatea actorilor politici și contextul mediatic îndoielnic al scenei politice, credem că mai avem mult de așteptat până să putem vorbi despre o clasă politică precum „gazonul englezesc” și pe meleagurile mioritice. Oricum, mass-media a avut din nou o foarte bună sursă de a umple paginile și a atrage audiența cu relatări pe marginea disputei. De fapt, întreaga presă nu a făcut altceva decât să se concentreze pe o nouă oportunitate oferită de greva generală a profesorilor pentru care, în general, contextul și ingredientul principal a fost factorul politic, cu deosebire „binomul” președinte-premier.

Segmentele de text care urmează, selectate din multe altele de acest fel, relatează șicanele reciproce dintre Președintele României și Primul Ministru. În această dispută, sunt, de asemenea, implicați mulți politicieni, demnitari și lideri de opinie.

„Ultima lovitură aplicată Premierului Călin Popescu TĂRICEANU de către Președintele Traian BĂSESCU are mai multe cauze. În primul rând, «partidul de suflet» al lui BĂSESCU a fost «lucrat» de liberali, cei care administrează Finanțele și împart feliile bugetului. Liberalii au dat Educației, un domeniu de care răspund democrației, un buget pe 2006 mai mic decât bugetul pe 2005. Banii puțini au declanșat în «parohia» democrațiilor un conflict social de amploare. De o săptămână, profesorii refuză să intre la ore. În timp ce șeful Finanțelor, liberalul Sebastian Vlădescu, zice că n-are de unde, TĂRICEANU a decis ca acest conflict să fie stins tot de democrați.” [CASE#33 ZIARE : Adevărul Variabile : DOCUMENT Paragraf : 9]

„Traian BĂSESCU s-a prezentat la Guvern nechemat de nimeni, doar pentru a-și potoli setea de publicitate. El s-a folosit de sindicate pentru a lovi din nou în PREMIER, iar lovitura a nimerit drept la țintă, așa cum este lozinca LIBERALĂ.” [CASE#263 ZIARE : Guardianul Variabile : DOCUMENT Paragraf : 19]

Un pasaj redă cu incisivitate efectele sociale ale „războiului” dintre Președinte și Primul Ministru astfel : „Formarea Guvernului însuși, dar și atacurile PREȘEDINTELUI de după aceea, la adresa acestuia, precum și la adresa propriului PREMIER, a transmis țării până astăzi o atmosferă de hărțuială continuă și un aer de violență surdă între formațiunile aflate la guvernare” [CASE#373 ZIARE : Ziua Variable : DOCUMENT Paragraph : 9].

Problema discutată se pretează *analizei intensității atitudinale* pentru a afla orientarea ziariștilor față de cei doi protagoniști.

Pentru aceasta, „fiecare afirmație sau situație codată este «cântărită» și plasată pe o scală ce măsoară intensitatea relativă. Intensitatea este forța sau puterea unui mesaj într-o anumită direcție” (Agabrian, 2006, 78-79). Ea poate fi *negativă* (favorabilă), *neutră* sau *pozitivă* (defavorabilă). În graficele din figurile 2 și 3 prezentăm distribuția orientării atitudinale a ziariștilor față de cei doi actori sociali. Prin folosirea formulei de calcul a coeficientului atitudinal (Chelcea, 2001, 533-536), am aflat că Băsescu înregistrează 0,15, adică

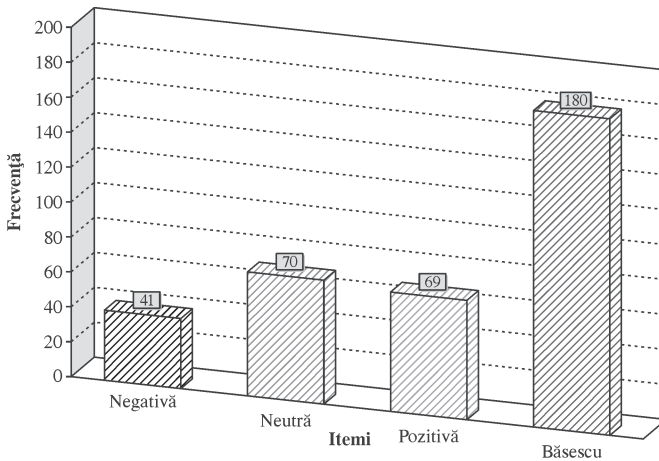

Figura 2. Distribuția orientării atitudinale a emitenților față de Băsescu

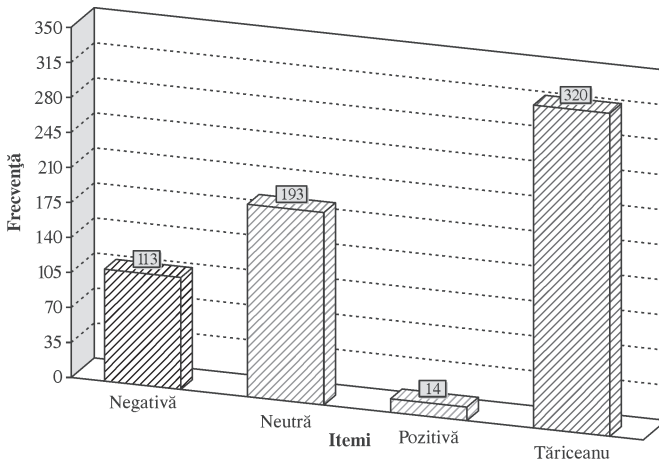

Figura 3. Distribuția orientării atitudinale a emitenților față de Tăriceanu

este foarte puțin pozitiv, iar coeficientul lui Tăriceanu este -0,30, adică semnificativ negativ.

Realizarea a două tabele de asociere care conțin frecvența categoriilor atitudinale după categoriile variabilei ZIARE ne-a permis să folosim *analiza de corespondență*. Cu ajutorul ei am făcut comparații între pozițiile cotidianelor față de cei doi protagoniști majori

ai scenei politice românești. Graficele de corespondență din figurile 4 și 5 vizualizează orientarea lor atitudinală.

Graficul din figura 5 ne arată clar distribuția prioritară a cotidianelor ca orientare față de premier pe axa formată de atitudinea negativă și atitudinea neutră, poate cu un plus față de a doua. Același lucru se întâmplă și în distribuția orientării ziarelor

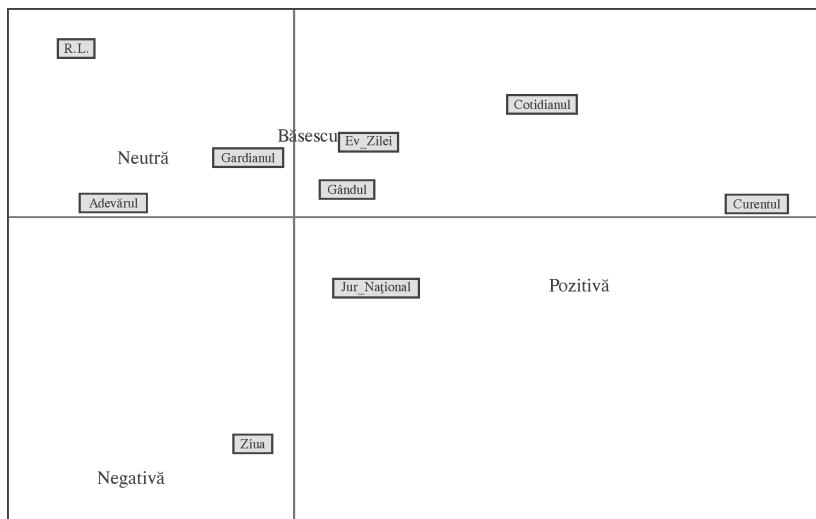

Figura 4. Orientările atitudinale ale cotidianelor față de Băsescu

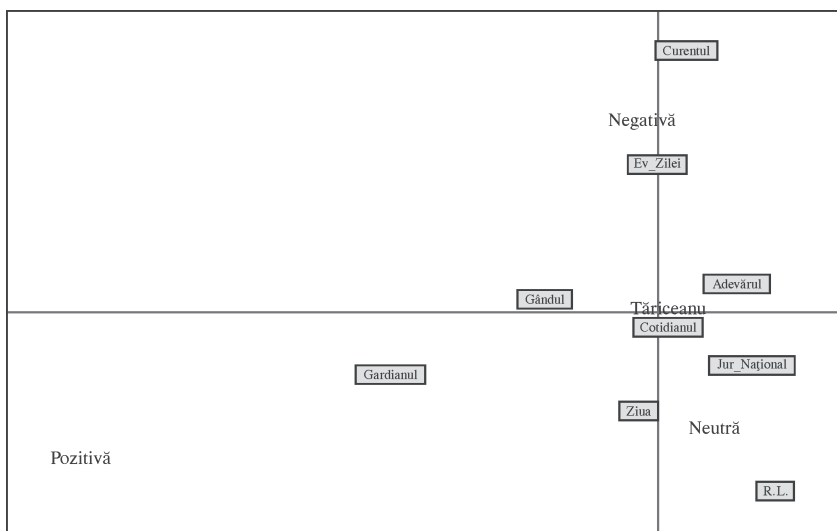

Figura 5. Orientările atitudinale ale cotidianelor față de Tăriceanu

față de președinte. Explicația prezenței consistente a atitudinilor neutre ale jurnaliștilor constă în faptul că, în articolele publicate, predomină *relatările narrative, descriptive, fără nici un fel de analiză și interpretare*. Credem că este un mod facil de a face jurnalism, fără apel la instrumente analitice și interpretări plauzibile, lucru care pare a fi o caracteristică pentru o bună parte a articolelor ce apar în presa românească.

Politizarea grevei profesorilor

Scalarea multidimensională generează o hartă perceptuală ce are o acuratețe mai mare decât dendrograma produsă de analiza ierarhică cluster. Logica ei constă într-o configurație geometrică de puncte în care, cu cât itemii sunt mai similari (co-ocurența lor este mai frecventă), cu atât distanța dintre ei pe hartă va fi mai mică și, cu cât sunt mai diferiți în termeni de similaritate, cu atât pozițiile lor pe hartă vor fi mai depărtate. De pildă, spre deosebire de poziția din dendrogramă, categoria LIDERI-SINDICATE este plasată pe harta perceptuală din figura 6 în grupul format cu PSD și PARLAMENT și

foarte aproape de categoria POLITICĂ. Constatarea ne permite să avansăm ipoteza prezenței politicului în viața sindicală și în desfășurarea grevei profesorilor.

Situația vizualizată în hartă este validată de articole întregi, însă ne rezumăm să prezentăm doar câte un fragment din trei jurnale diferite.

„Oricum ai întoarce lucrurile, este greu să nu vezi substratul POLITIC al GREVEI din învățământ. ... Este evident că Guvernul Tăriceanu se află în fața unei diversiuni bine organizate de forțe POLITICE ostile, căci de mult nu mai este un secret pentru nimeni afilierea, pe față și pe dos, a liderilor sindicali la PSD.” [CASE#193 ZIARE : Ev_Zilei Variable : DOCUMENT Paragraph : 3]

„Desigur, nu pot fi omise în tot acest mozaic conflictual unele «inflexiuni» și «inspirații» cu iz POLITIC, indiferent de culoare, însă, independent de aceste speculații și scenariii referitoare la paternitatea diverselor «butoane sindicale», toate aceste convulsii nasc un adevăr de necontestat : în pragul ultimei ierni înainte de integrarea europeană, majoritatea românilor sunt sufocați de sărăcie.” [CASE#267 ZIARE : Gardianul Variable : DOCUMENT Paragraph : 3]

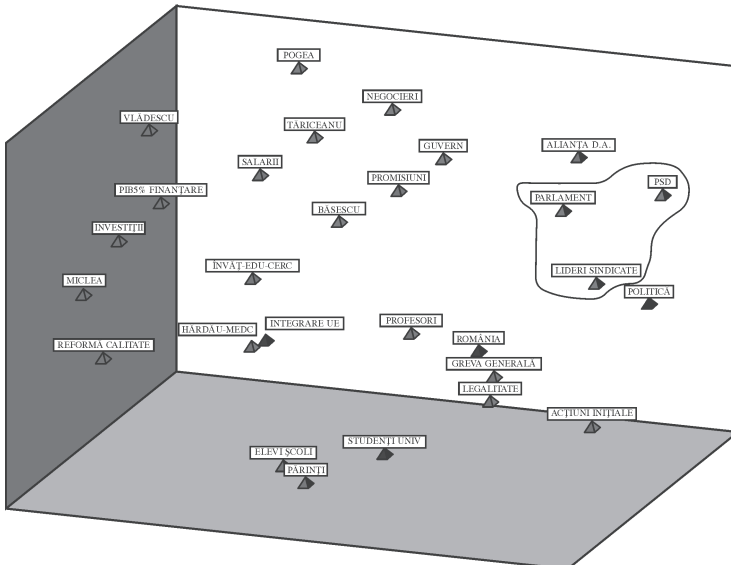

Figura 6. Harta categoriilor de conținut

„De mult prea multe ori, liderii de sindicat s-au dovedit infinit mai interesați de propria bunăstare decât de cea a membrilor sindicatelor lor, ceea ce a permis deseori guvernanților să argumenteze că solicitările PROTESTATARILOR ar fi, de fapt, motivate POLITIC.” [CASE#318 ZIARE : R.L. Variable : DOCUMENT Paragraph : 5]

Ultimul fragment invocă legăturile „strânse” ale unor lideri sindicali cu partidele politice, chiar înregimentarea lor într-un partid sau altul. Beneficiind de favoruri politice, ei s-au implicat și în afaceri mai mult sau mai puțin curate. Cu siguranță că o asemenea situație a afectat activitatea desfășurată în fruntea organizațiilor sindicale.

Această stare de lucruri a fost o temă distinctă în articolele pe care jurnaliștii le-au publicat în perioada grevei profesorilor. Textele care urmează validează ipoteza relației strânse a unor lideri de sindicat cu politica, chiar implicarea lor directă în lupta politică. Un exemplu semnificativ este cazul senatorului PSD Ion Rădoi. Despre el, ziariștii au scris în articole despre greva profesorilor deoarece, în același timp, se pregătea, fără a fi deloc întâmplător, greva salariaților de la Metrou, senatorul Rădoi fiind liderul lor de sindicat.

„Până în anul 2000, Ion RĂDOI a fost membru PDSR, în acel an, pentru că SINDICALIȘTII și-au câștigat dreptul de a «reprezenta interesele angajaților» în PARLAMENT, a ajuns DEPUTAT PSD de Giurgiu, iar în 2004 a devenit SENATOR PSD. În cei cinci ani de ocupare a unui loc în PARLAMENT, șeful SINDICALIȘTILOR din transporturi n-a luat cuvântul pentru a apăra interesele salariaților și n-a avut nici o inițiativă legislativă legată de muncă... Faptul că, în perioada de guvernare PSD, 2000-2004, n-au fost greve și-l asumă ca pe un succes personal.” [CASE#171 ZIARE : Ev_Zilei Variable : DOCUMENT Paragraph : 17]

Dar acest caz nu este singular, mai mulți lideri sindicali de frunte „armonizează” foarte bine poziția lor cu interese în sfera politică.

„Dumitru COSTIN și Matei BRĂTIANU, dansatori pe sârma puterii, Blocul Național Sindical, care s-a solidarizat săptămâna trecută

cu greviștii din învățământ, este formațiunea sindicală cu cea mai oscilantă traiectorie politică.” [CASE#171 ZIARE : Ev_Zilei Variable : DOCUMENT Paragraph : 33]

„Marius PETCU este președintele CNSLR-FRAȚIA și finul lui Miron Mitrea. Confederația a semnat un acord cu PSD în 2003. Presa centrală a relatat atunci că înțelegerea sindicalistilor cu partidul social-democrat urmarea atragerea de către PSD a unui mare număr de electori, prin intermediul propagandei sindicale, iar liderii CNSLR aveau de câștigat locuri eligibile de consilieri pe listele PSD și promiteau că nu ies în stradă în următorii patru ani.” [CASE#171 ZIARE : Ev_Zilei Variable : DOCUMENT Paragraph : 35]

Existența „baronilor sindicali”, „dansatori pe sârma puterii” și manipulatori ai organizațiilor sindicale, a captat interesul multor jurnaliști, concentrarea lor asupra desfășurării grevei profesorilor trecând în plan secund. Acest lucru nu face decât să susțină ideea apetitului producătorilor media și ziariștilor pentru subiecte noi și „fierbinți”, cu impact mare asupra audienței.

Politica și reforma învățământului. Demisia ministrului Mircea Miclea

Toate încercările de reformare a sistemului de învățământ de până acum au fost urmări ale unor decizii politice. Avem însă de-a face cu un paradox, deoarece constatăm că, în vreme ce politicienii aflați la guvernare afirmă cu tărie că reforma este o prioritate pentru ei, sfera politicului a rămas indiferentă față de conținutul acesteia și au lăsat-o în seama școlilor, universităților și profesorilor. Cum reformă fără bani nu se poate face, în noiembrie 2005 s-a desfășurat cea mai mare grevă a profesorilor din România. Ea a fost declanșată de nerespectarea de guvernanți a legii care prevede alocarea treptată, până în 2008, a 6% din PIB pentru învățământ și, de aici, neîndeplinirea promisiunilor de mărire a salariilor profesorilor.

Procesul analitic calitativ al textelor din articolele care au tratat demisia ministrului

Mircea Miclea – ministrul Educației și Cercetării din acel timp – a produs rețeaua semantică din figura 7. Ea vizualizează factorii ce explică atât starea învățământului românesc, cât și demisia ministrului. În esență, observăm un set de factori politici și un set de factori de sistem, care, împreună, sunt responsabili pentru starea educației instituționale din România.

Remarcăm că politicul este prezent și acționează ca factor disfuncțional chiar în interiorul sistemului de învățământ, prin „traseiții politici” care, la schimbarea, puterii sar oportun dintr-o barcă în alta pentru a-și menține funcțiile. Ei își schimbă doar culoarea politică, dar rămân cu aceleași mentalități și comportamente care frânează evoluția școlii românești.

Poziția ziariștilor față de demisia profesorului Mircea Miclea. „Așa cum se întâmplă destul de des în presa românească, la fel și în multe alte domenii sociale, pozițiile față de demisia lui Mircea Miclea au fost polarizate. O parte dintre jurnaliști a prezentat acest eveniment pornind de la premisa că Miclea a demisionat pentru că reforma învățământului a eșuat.” [CASE#42 ZIARE : Adevărul Variable : DOCUMENT Paragraph : 1]

Poziția opusă se apropie mai mult de articolul cu titlul : „Mircea Miclea lasă învățământul pe mâinile clanurilor și «baronilor» din Educație și Cercetare” . „Ministrul demisionar al învățământului, Mircea Miclea, continuă să producă valuri și nemulțumiri în lumea universitară.” [CASE#259 ZIARE : Gardianul Variable : DOCUMENT Paragraph : 1]

Dincolo de aceste luări de poziții ale presei scrise, analiza a surprins rolul jucat de mass-media de amplificare a impactului social al demisiei ministrului Educației și Cercetării. Iată un pasaj semnificativ : „De la plecarea cu tam-tam mediatic din executiv a lui MICLEA au început și fierberile sindicale ale profesorilor” [CASE#10 ZIARE : Adevărul Variable : DOCUMENT Paragraphs : 18 Sentence : 1].

Logica acestui scurt mesaj poate fi următoarea : producerea unui EVENIMENT (demisia) reprezintă un SUBIECT de interes pentru MEDIA, care devine MESAJ POLITIZAT pentru AUDIENȚĂ și declanșează REACȚIA opiniei publice, în mod deosebit a celor afectați nemijlocit, PROFESORII. În plus, „tam-tam-ul mediatic”, caracteristic modului în care mass-media comunică opiniei publice multe dintre mesajele sale, a avut o influență semnificativă în audiență. „Surle și trâmbițe”

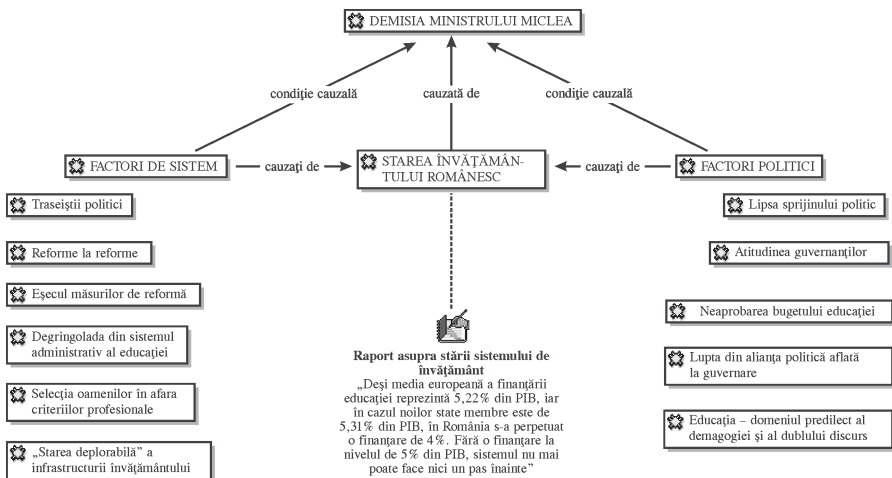

Figura 7. Starea învățământului românesc și demisia ministrului Miclea

însotesc o mulțime de evenimente din societatea românească, în special cele din viața politică, așa că putem vorbi, în egală măsură, și despre un tam-tam politic. Această hăr-mălaie emergentă atât din presa scrisă, cât mai ales din cea audiovizuală, amorsată permanent de agitata viață politică din spațiul mioritic, are și o audiență mare amatoare de tam-tam, care, la rândul ei, ridică *rating*-ul. Credem că așa se închide cercul care explică într-o anumită măsură secvențele de circ pe care ni le prezintă media românească destul de des.

Percepții, reprezentări și atitudini față de media

Ne-am propus să identificăm percepțiile, reprezentările și atitudinile principalilor actori sociali ai grevei față de rolul jucat de media în cadrul grevei generale. Selectarea textelor potrivite, segmentarea și codarea lor, relaționarea conceptelor și identificarea *pattern*-urilor au produs *rețeaua semantică* din figura 8. Discutăm despre câteva dintre dimensiunile ei apelând la „vocile” invocate de jurnaliști în articolele publicate.

Media - sursă de informare. Dascălii au invocat destul de des că mass-media reprezintă sursa principală de informare pentru a afla „mersul grevei”.

„Pe durata grevei, profesorii n-au rămas o zi acasă; s-au strâns toți la clacă, în cancelarie, și au făcut revista PRESEI, că numai așa puteau să afle mersul grevei. Așa le-au zis și copiilor, care i-au tot bombardat cu telefoane în astea trei săptămâni; dacă vor să afle când s-o termina greva, să se uite la TELEVIZOR, că ei, unii, habar n-au.” [CASE#243 ZIARE : Gândul Variable : DOCUMENT Paragraph : 3]

Uneori, informațiile contradictorii i-au derutat pe profesori până la punctul în care nu mai pricepeau cum stau lucrurile. Spusele : „Păi, într-o parte se zice așa, în cealaltă – altfel ! ” pot fi interpretate pe deoparte că cei care primesc informația nu și-au format *capacitatea de a accepta puncte de vedere și perspective diferite asupra unui fenomen social*, iar, pe de altă parte, că, din cauza *înclinațiilor subiective a unor jurnaliști*, aceeași știre devine ceva cu totul diferit pentru unele ziare sau televiziuni.

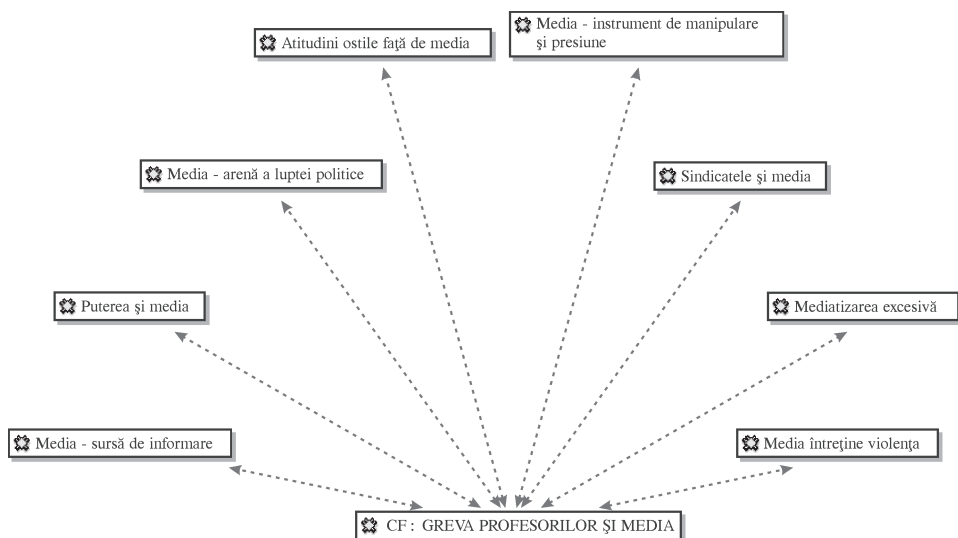

Figura 8. *Percepții, reprezentări, atitudini și comportamente față de media*

Distribuția categoriilor după clasele variabilei independente ZIARE ne permite să aflăm cel puțin o parte dintre răspunsurile la întrebări. Procentele relative din tabelul 3 arată diferențe între modul în care ziariștii au folosit categoriile de conținut în articolele publicate despre grevă. Ele reprezintă un *indicator al interesului diferit al jurnaliștilor*, dar și al *înclinației lor subiective*.

Cum tema studiului impune analiza contextului politic în care s-a desfășurat greva profesorilor, am încercat să identificăm înclinațiile și afinitățile politice ale jurnaliștilor și, de aceea, am dezvoltat această parte a cercetării pornind de la categoria POLITICĂ. În acest scop am folosit *tehnica clasificării automate a textelor* (Sebastiani, 2005), care se bazează pe criteriul importanței pe care o

are fiecare categorie de conținut pentru înțelegerea fenomenului social studiat. Procedura ierarhizează cotidienele după numărul cazurilor (articole) în care se produc categoriile de conținut analizate. Rezultatul clasificării îl găsim în coloana *Predicție* a tabelului 4, care indică ziarul cu probabilitatea cea mai ridicată în care se produce mai frecvent o anumită categorie de conținut.

Tehnica folosită oferă și grafice sugestive, așa cum este cel din figura 9. Graficul ne arată că ziarul ZIUA se plasează în frunte după frecvența medie de apariție a categoriei POLITICĂ în articolele pe care le-a publicat. O distribuție mai ridicată înregistrează *Evenimentul Zilei* și *Gardianul*. După ele urmează o scădere vizibilă a procentajului atribuit celorlalte cotidiene.

Tabelul 4. *Clasificarea categoriilor după procentul cazurilor*

Nume	Global Chi2	Max. Chi2	Biserial	Predicție
MICLEA	86,62	63,91	1,4005	Gardianul
BĂSESCU	196,74	169,16	0,2822	Ziua
PSD	53,00	39,09	0,1476	Ev. Zilei
POLITICĂ	199,20	66,32	0,0840	Ziua
ELEVI – ȘCOLI	423,54	228,83	0,0280	Ev. Zilei
STUDENȚI – UNIV.	91,16	58,94	0,0272	Ziua
TĂRICEANU	66,54	45,68	0,0137	Ziua
LIDERI SINDICATE	277,62	108,97	0,0086	Curentul
PROFESORI	392,69	152,32	0,0046	Jurnalul Național
...	...	...	...	...

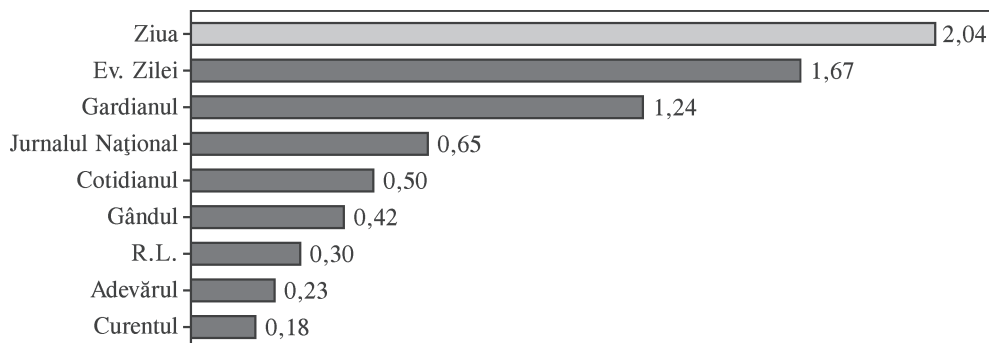

Figura 9. *Frecvența medie a categoriei POLITICĂ după cazuri*

Am încercat să aflăm dacă interesul ziarelor pentru politică are o direcție preferată, adică dacă unui actor sau partid politic i se acordă în conținutul articolelor o atenție particulară. De pildă, dacă ne interesează atitudinea față de PSD, ierarhia graficului din figura 10 plasează în frunte *Evenimentul Zilei*, urmat la o distanță semnificativă de celelalte ziare.

Se pare că acest cotidian prelungește campania împotriva PSD-ului începută de când partidul era la guvernare și, de aceea, rata categoriei PSD la 1.000 de cuvinte este de departe cea mai ridicată în articolele publicate de acest jurnal. Graficul mai pune în evidență un lucru interesant : ziarul *Curentul*, în cele 28 de articole publicate despre greva profesorilor, nu face nici o referire la PSD și, evident, ocupă ultimul loc în grafic. Față de această situație se naște o întrebare retorică : chiar acest partid aflat la guvernare timp de patru ani înaintea declanșării grevei generale

a profesorilor din noiembrie 2005 nu are nici o „contribuție” la starea actuală a învățământului românesc ?

Graficul din figura 11 arată că ceva asemănător cu poziția jurnaliștilor de la *Evenimentul Zilei* față de PSD se întâmplă și la *Ziua*, unde categoria BĂSESCU are de departe cea mai mare rată la 1.000 de cuvinte.

Să ne amintim că graficul analizei de corespondență din figura 4 a indicat clar atitudinea negativă a ziarului *Ziua* față de președintele țării. Interpretarea în context a acestei situații ne trimite cu gândul la relațiile puțin amicale, de notorietate de altfel, dintre președintele Bănescu și directorul acestui cotidian.

Considerăm că analiza a validat atât ipoteza deciziilor selective privind știrile ce se transmit opiniei publice cât și pe cea a înclinațiilor subiective ale jurnaliștilor în abordarea temelor din articolele pe care le-au publicat despre greva generală a profesorilor din România.

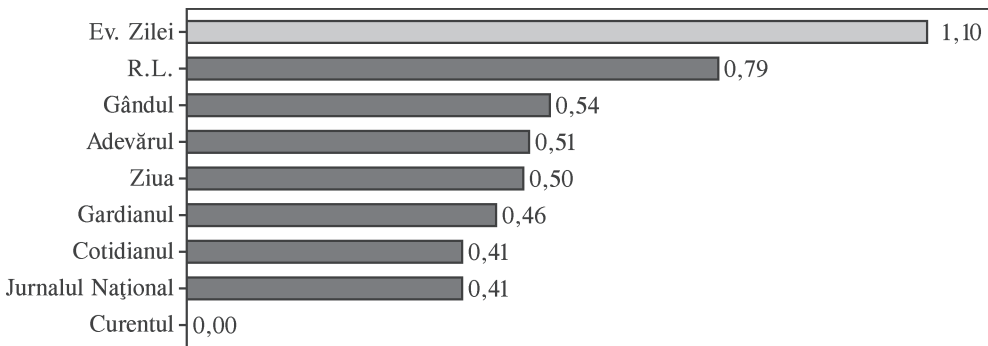

Figura 10. Rata categoriei PSD la 1.000 de cuvinte

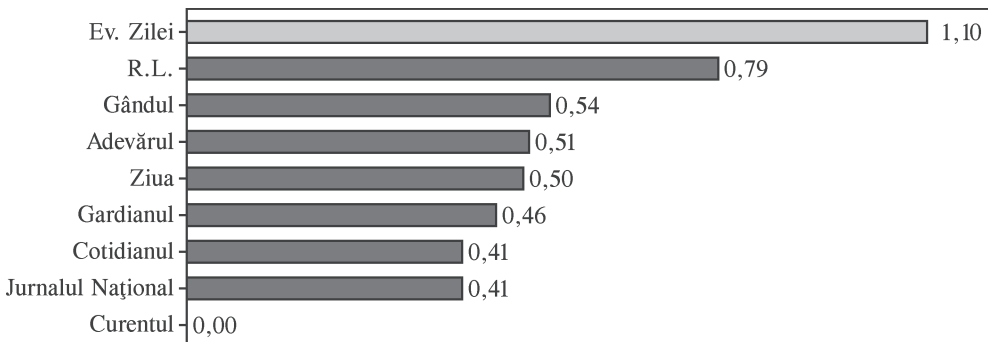

Figura 11. Rata categoriei BĂSESCU la 1.000 de cuvinte

Bibliografie

- Agabrian, M. (2006). *Analiza de conținut. Studiu introductiv de Septimiu Chelcea*. Iași : Editura Polirom.
- Agabrian, M. (2004). Presa despre problemele învățământului superior. O analiză de conținut. În: *Annales Universitatis Apulensis*, seria Sociologie, 4, 4-10. Alba Iulia.
- Berelson, B. (1952). *Content Analysis in Communication Research*. Glencoe, IL : Free Press.
- Chelcea, S. (2001). *Metodologia cercetării sociologice : metode calitative și cantitative*. București : Editura Economică.
- Cuilenburg, J.J. Van, Scholten, O., Noomen, G.W. (2000). *Teoria comunicării*. București : Editura Humanitas.
- Culic, I. (2004). *Metode avansate în cercetarea socială. Analiza multivariată de interdependență*. Iași : Editura Polirom.
- Ender, Ph. (1999). Multivariate Analysis. Hierarchical Cluster Analysis. <http://www.gseis.ucla.edu/ender/ender.html>.
- Hogenraad, R., Mckenzie, D.P., și Péladeau, N. (2003). Force and Influence in Content Analysis: The Production of New Social Knowledge. În: *Quality and Quantity*, August 2003, vol. 37, 3, 221-238(18).
- Holsti, Ole R. (1969). *Content Analysis for the Social Sciences and Humanities*. Reading, MA : Addison-Wesley.
- Horton, Paul B., Leslie, Gerald R., Larson, Richard F., Horton, Robert L. (1997). *The Sociology of Social Problems*, New Jersey : Prentice Hall, Twelfth Edition.
- Kielbowicz, R.B. și Scherer, C. (1986). The Role of Press in the Dynamics of Social Movements. În: *Research in Social Movements, Conflicts and Change*, 9, 71-96.
- Kracauer, S. (1952-1953). The Challenge of Qualitative Content Analysis. În: *The Public Opinion Quarterly*, vol. 16, 4, Special Issue on International Communications Research, 631-642.
- Krippendorff, K. (2004). *Content Analysis. An Introduction to its Methodology*. Londra : Sage Publishing.
- Laver, M., Garry, J. (2000). Estimating Policy Positions from Political Texts. În: *American Journal of Political Science*, vol. 44, 3, July, 619-634.
- Mayring, Ph. (2000). Qualitative Content Analysis. Forum Qualitative Social Research [On-line Journal]. <http://www.qualitative-research.net/fqs-texte/2-00/2-00mayring-e.htm>.
- McCarthy, D. J., McPhail, C., Smith, J. (1996). Images of Protest : Dimensions of Selection Bias in Media Coverage of Washington Demonstrations, 1982 and 1991. În: *American Sociological Review*, vol. 61, 3. (iun., 1996), 478-499.
- McLuhan, M. (1985). *Understanding Media*. New York : Mentor.
- Miclea, M. (2005). Raport asupra stării sistemului de învățământ. București, <http://www.edu.ro/index.php/genericdocs/3590>.
- Miroiu, A. (coord.) (1998). *Învățământul românesc azi*. Iași : Editura Polirom.
- Neuendorf, K.A. (2002). *The Content Analysis Guide Book*. Sage Publishing.
- Orleans, M. (2007). Sociology of communication. <http://hss.fullerton.edu/sociology/orleans/345.htm>.
- Oxford. *Dicționar de sociologie* (2003). Editat de Gordon Marshall. București : Univers Enciclopedic.
- Rose, F. (1997). Toward a Class-Cultural Theory of Social Movements : Reinterpreting New Social Movements. În: *Sociological Forum*, vol. 12, 3, 1997.
- Sebastiani, F. (2006). Classification of Text, Automatic. În Keith Brown (ed.), *The Encyclopedia of Language and Linguistics*, vol. 14, ed.a II-a, Amsterdam, NL : Elsevier Science Publishers.
- Sebastiani, F. (2005). Text categorization. În Laura C. Rivero, Jorge H. Doorn și Viviana E. Ferraggine (ed.), *The Encyclopedia of Database Technologies and Applications*. Hershey, US : Idea Group Publishing, 2005, 683-687.
- Smith, J., McCarthy, D.J., McPhail, C., Augustyn, B. (2001). From Protest to Agenda Building : Description Bias in Media Coverage of Protest Events in Washington, D.C. În: *Social Forces*, vol. 79, (iun., 2001), 1394-1423.

- Thoveron, G. (1996). *Comunicarea politică azi*. București : Editura Antet.
- Underwood, M. (2007). *Communication studies, cultural studies, media studies infobase*.[_http : /
/www.cultsock.ndirect.co.uk/MUHome/cshtml/](http://www.cultsock.ndirect.co.uk/MUHome/cshtml/).
- *** (2007). A Sociological Tour Through Cyberspace : *Studies of The Media*. [http ://
www.trinity.edu](http://www.trinity.edu).
- *** (2007). Case studies of various media. Television. [http ://www.trinity.edu/mKearl/commun.html](http://www.trinity.edu/mKearl/commun.html).
- *** (1989). *International Encyclopedia of Communications*. Oxford University Press, vol. 1-4.